

2005-2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı 5, 6 ve 7. Sınıf Kazanımlarının Yenilenen Bloom Taksonomisine Göre Karşılaştırmalı Analizi ¹

Maksut ÖNLEN ²

Mehmet TATAN ³

Bilgin Ünal İBRET ⁴

Öz

Ülkelerde eğitim faaliyetlerinin, fırsat eşitliğini sağlayarak, belli bir düzen içerisinde gerçekleştirilmesi öğretim programları ile mümkün olmaktadır. Öğretim programları, ülke genelindeki eğitim kurumlarında verilen derslerin birlik halinde ve ortak temeller üzerinde yürütülmesini sağlamaktadır. Öğretim programlarının, zamanın ruhuna, bilimsel ve teknolojik gelişimlere uygun olarak değiştirilmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir. Ülkemizde yapılandırmacı eğitim anlayışına uygun olarak 2005 yılında Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı hazırlanmıştır. 2018 yılında sosyal bilgiler dersinin çağa uygun hale getirilmesi için sosyal bilgiler dersi öğretim programında bazı değişiklikler yapılmıştır. Bu araştırma kapsamında, 2005-2018 sosyal bilgiler öğretim programlarında yer alan kazanımların yenilenen Bloom Taksonomisi'ne göre karşılaştırmalı analizi yapılmıştır. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Sosyal bilgiler dersi öğretim programlarında yer alan kazanımlar yenilenen Bloom Taksonomisi'ne göre incelenmiş, kazanımların hangi düzeyde olduğu ile ilgili sayısal veriler tablo haline getirilerek yorumlanmıştır. Yenilenen Bloom Taksonomisi'ne göre 2005 ve 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programındaki kazanımların genel olarak "hatırlama, anlama ve uygulama" aşamalarında yoğunluk kazandığı anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programları, Yeni Bloom Taksonomisi

¹ Bu makale; Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi'nde düzenlenen USBES VII. (2018) Sempozyumunda sözlü bildiri olarak sunulan metnin genişletilmiş halidir.

² Maksut ÖNLEN, Doktora Öğrencisi, Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkiye, maksutonlen@gmail.com, ORCID ID: [0000-0002-6266-2574](https://orcid.org/0000-0002-6266-2574)

³ Mehmet TATAN, Doktora Öğrencisi, Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkiye, memetatan@gmail.com, ORCID ID: [0000-0001-7604-426X](https://orcid.org/0000-0001-7604-426X).

⁴ Bilgin Ünal İBRET, Prof. Dr., Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkiye, bibret@kastamonu.edu.tr, ORCID ID: [0000-0001-9105-7595](https://orcid.org/0000-0001-9105-7595).

The Comparative Analysis of 2005-2018 Social Studies Curriculum of 5th, 6th and 7th Grade Acquisitions According to New Bloom Taxonomy

Summary

Carrying out the educational activities in a certain order and arranging the equality of opportunities in a country can be achieved by teaching curriculum. The curriculum provides that the courses in schools are conducted on a common basis. Teaching curriculum needs to be changed and developed in accordance with scientific and technological developments in the spirit of time. Social sciences curriculum was prepared in 2005 in accordance with the constructivist education concept. In 2018, some changes have been made to the social studies curriculum in order to make social studies lessons fit the spirit of time. Within this research, a comparative analysis of acquisitions in 2005-2018 social studies curriculum was conducted according to renewed Bloom Taxonomy. Survey method was used in the research. The acquisitions in social studies curriculum were examined according to renewed Bloom Taxonomy. Digital data about the level of acquisitions were tabulated and interpreted. According to the renewed Bloom Taxonomy, it has been understood that the acquisitions in the 2005 and 2018 social studies curriculum are generally balanced to the steps of Remembering, Understanding and Practicing.

Keywords: Social Studies, Social Studies Curriculum, New Bloom Taxonomy

Giriş

Toplumların ve dolayısıyla medeniyetlerin ayakta kalması zamanın değişen ve gelişen şartlarına göre uyum sağlaması ile mümkün olmaktadır. Bu sebeple toplumlar, yaşanan devrin gereği olan bilimsel gelişimleri takip edebilmek ve böylece zamanın ruhunu yakalamak için bireylerini eğitim sistemi içerisinde yetiştirmeye çalışmaktadır. Eğitim sisteminin çağdaş, modern ve güncel olması, toplumsal kalkınmayı ve dolayısıyla refah ve huzuru da beraberinde getirmektedir. Eğitim sistemlerinin güncelliklerini koruması ise devamlı yenilenen, zamanın ruhunu ve ihtiyaçlarını içinde barındıran öğretim programları vasıtasıyla olmaktadır.

Ülkelerin devamlılığını sağlayabilmesi için zamanın gereklerine uygun ve toplumsal kültüre özgü vatandaşlık profili oluşturması gereklidir (İbret ve Karasu Avcı, 2017). İhtiyaç duyulan vatandaş profilinin oluşturulması eğitim sürecindeki uygulamalar sonucunda ulaşılması istenen hedefler ile gerçekleştirilebilmektedir. Eğitim sürecindeki yapılacak uygulamaların çerçevesi öğretim programları belirlenebilmektedir.

Öğretim programları, eğitim-öğretim çalışmaları içerisinde bir dersle ilgili faaliyetlerin öğrenme ve öğretme süreci içerisinde, nelerin, niçin ve nasıl yer alacağını ifade eden bir rehberdir (Girgin, 2011). Günümüzde yapılandırmacı anlayış ile hazırlanan yeni öğretim programları, öğrencilerin öğrenme ortamına zihinsel ve fiziksel olarak aktif katılımını gerektirmektedir (Erdem ve Demirel, 2002). Öğrenme, öğrenenin düşünmeye açık olduğunda ve karşılaşılan sorulara cevaplar bulmaya çalıştığı anlarda daha etkili gerçekleşmektedir. Ancak bu şekilde kalıcı ve anlamlı öğrenmelerin oluşacağı da bir gerçektir (Çalışkan, 2011). Dolayısıyla bilim ve eğitim teknolojilerindeki gelişmeler, öğretim programlarını da etkilemekte ve öğretim programları zamanın gelişmelerine uygun olarak değişmekte ve yenilenmektedir.

Öğretim programları, amaçlardan, amaçlara uygun kazanımlardan ve kazanımlara yönelik ölçme-değerlendirmeden oluşmaktadır. Öğretim programlarında kazanımların belirlenmesinde kolaylaştırıcı ve yol gösterici olması bakımından 1950-60'lı yıllarda ortaya çıkarılan taksonomiler

bütün dünyada ilgi görmüş ve çeşitli eleştirilere rağmen vazgeçilemez bir araç haline gelmiştir. Bu taksonomilerin en önemlilerinden birisi de Bloom ve arkadaşları tarafından 1956 yılında hazırlanan Bilişsel Alan Taksonomisidir (Bümen, 2006).

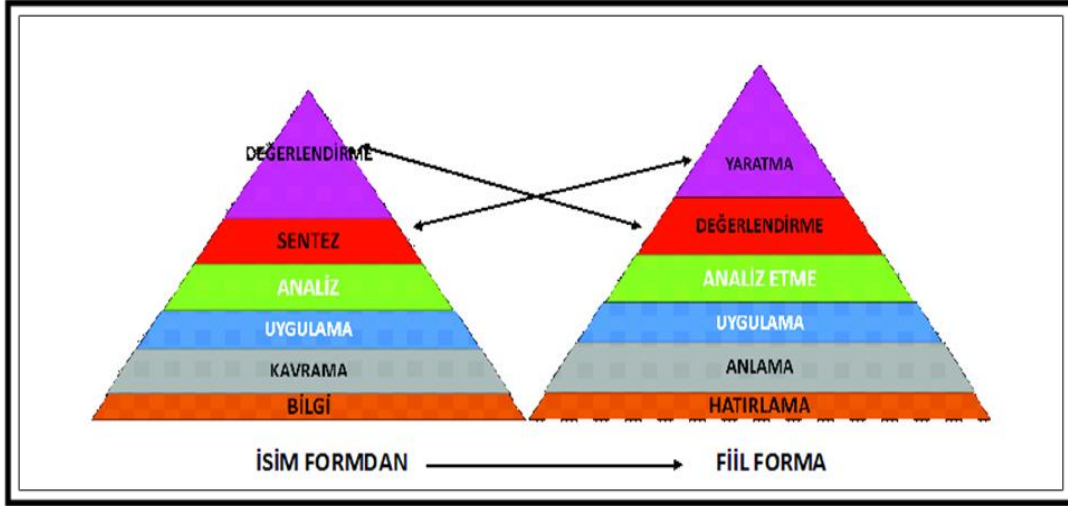
1948 yılı başlarında, Bloom ile koordinatörlüğünde çalışan bir grup eğitim uzmanı eğitimin amaçlarının ve hedeflerinin sınıflandırılması üzerine bir çalışma başlatmıştır. Bu çalışmanın amacı, bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alana yönelik bir sınıflama sistemi geliştirmektir. Araştırma ekibi başlattığı çalışmayı 1956 yılında tamamlayarak “bilişsel alan sınıflaması” ile ilgili elde edilen sonuçları yayınlamıştır (Huitt, 2009).

Bloom, yapmış olduğu çalışmanın neticesinde, “bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor” olmak üzere üç öğrenme türünün olduğunu ifade etmiş ve öğrenme seviyelerine göre bu alanları alt birimlere ayırarak açıklamaya çalışmıştır (Ayvacı ve Türkođan, 2010). Bloom’un açıklamaları daha çok bilişsel öğrenme alanında yoğunlaştırmıştır. Bloom’a göre bilişsel alan öğrenmesi oldukça karmaşık ve hiyerarşik bir yapıya sahiptir. Bu sebeple öğrencinin öğrenme sürecinde bir üst basamağa geçebilmesi için bir alt basamağı başarmış olması gerekmektedir. Bu taksonominin ana fikri, öğretmenlerin öğrencilerden neyi bilmelerini istediklerinin (öğrenme hedeflerinin) basitten karmaşığa, aşamalı bir şekilde sıralanmasıdır (Taşkıran, 2011).

Dünyada Bloom'un taksonomisi, öğrenme-öğretme süreçlerinde sistematik sınıflandırmayı ortaya koyan bir kuram olarak 1956 yılından bu yana önemini yitirmeden yaygın olarak kullanılmaktadır (Tutkun ve Okay, 2012). Ancak zamanın gelişen ve değişen şartları içerisinde eğitim-öğretim yaklaşımları da gelişmelere bağlı olarak değişmiştir. Bu gelişmelere uyum sağlamak için Bloom’un taksonomisinin de revize edilmesi gerekmiş, böylece Bloom’un öğrencileri ve meslektaşları tarafından Bloom Taksonomisi 2001 yılında yenilenmiştir.

Yapılan araştırmalar ve uygulamalarda, Bloom ve arkadaşlarının yapmış oldukları sınıflandırmanın yapılandırmacı yaklaşımın ölçülmesini ön gördüğü üst düzey bilişsel becerileri, tam olarak ölçemediği görülmüştür. Bu durum üzerine Krathwohl ve arkadaşları Bloom’un hazırlamış olduğu taksonomiye öğrenci merkezli müfredatların istediği üst düzey bilişsel becerileri sınıflandırabilecek şekilde düzenlemek amacıyla çalışmalara başlamış ve çalışmalarını 2001 yılında bitirerek taksonomiye yeniden düzenlenmiştir (Ayvacı ve Türkođan, 2010). Krathwohl ve arkadaşları yenileştirme süreci boyunca, orijinal Bloom Taksonomisi’ni desteklemek, netleştirmek ve geliştirmek için 19 alternatif şema tespit etmiş, güncellenen taksonomiye katkıda bulunabilecek şekilde alternatif şemaları incelemiştir (Avşar, 2017). Böylece, yapılan çalışmalar ve değerlendirmeler sonucunda Bloom Taksonomisi yenilenerek günümüzdeki son halini almıştır.

Eski Bloom Taksonomisi’ne yapılan revizyon sonucunda Yenilenen Bloom Taksonomisi’nin aşamalarının isim formundan, fiil formuna geçişi sağlanmıştır. Eski taksonomide en üste olan “değerlendirme” aşaması bir alt aşamaya çekilmiş, “sentez” aşaması ise en üst basamağa “yaratma” ismiyle değiştirilerek fiil formuna sokulmuştur. Yenilenen Bloom Taksonomisi Şekil 1’de olduğu şekliyle son halini almıştır (Şekil.1).

Şekil 1. Yenilenen Bloom Taksonomisi

Kaynak: <https://www.enocta.com/blog/ogrenmede-yeni-boyut-yeni-bloom-taksonomisi/>

Literatüre bakıldığında eğitim kavramının birçok tanımı yapılmaktadır. Yapılan tanımlamalardan yola çıkarak eğitim kavramının “Bireylere istendik davranış kazandırma sürecidir.” şeklinde tanımlanabileceğini görebilmekteyiz. Eğitim kavramının tanımında ifade edilen “istendik davranıştan” kastedilenin en somut göstergesi öğretim programlarıdır (Çoban ve Akşit, 2018).

Öğretim programlarının, eğitim sürecinin dizaynında, belli bir ahenk içerisinde sürdürülmesinde, istenilen hedeflere ulaşılmasında çok büyük önemi vardır. Öğretim programları uygulanacak eğitim sürecinin çerçevesini belirtir, gerekli tanımlamaları yapar ve ulaşılması gereken bir hedefi belirtir. Bu sebeptendir ki eğitim programları her açıdan incelenip, dikkatli bir şekilde hazırlanmalı ve devamlı değerlendirmeye tabi tutulmalıdır.

21. yüzyıldaki bilim ve teknoloji alanındaki gelişmeler, eğitim programlarının sürekli olarak yenilenmesini ve geliştirilmesini de beraberinde getirmiştir. Sosyal bilgiler programları çağa ayak uydurması açısından, alandaki gelişmelerin takip edilmesi, bu gelişmelerin toplumun ihtiyacı da göz önüne alınarak eğitim sistemine aktarılması, öğretim yöntemlerinin belirlenmesi yani sosyal bilgiler dersi programlarının yenilenip geliştirilmesi ve bu programların temel amaçlar doğrultusunda uygulanması ile gerçekleşebilir (Sönmez ve Kılıçoğlu, 2016).

Eğitim kalitesinin ve niteliğinin artırılması için öncelikle eğitim programlarının belli gereksinimler çerçevesinde geliştirilmesi gerekmektedir. Yapılmış ve bitmiş bir programlama sözü konusu olmadığından ve değişimin kaçınılmazlığı da eklendiğinde değişim sürecinin kusursuz ve süreklilik göstermesi hiçbir zaman mümkün olmayacaktır. Bu nedenle uygulamada olan eğitim programlarının, süreçteki etkinliği ve yetkinliği ile ilgili kesintisiz bir değerlendirme ve araştırma sürecinde tutulması gerekmektedir (Ocak ve Gündüz, 2006). Öğretim programlarının devamlı farklı açılardan değerlendirmeye tabi tutulması program geliştiriciler için bir yol gösterici olması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Bloom'un Taksonomisi dünyadaki birçok ülkede müfredatı geliştirme, testler oluşturma, dersi planlama ve öğretmen eğitimi için kullanılmıştır (Zimmerman ve Schunk, 2003). Eğitim ve öğretim sürecinde kazanımların aynı oranda sağlanabilmesi, ölçülüp değerlendirilmesi için hazırlanan taksonomilerin eğitimde kullanılması yerinde olacaktır (Avşar, 2017). Programların geliştirilmesi ve değerlendirilmesi bağlamında Bloom Taksonomisi önemli yer tutmaktadır. Bu bağlamda araştırmanın amacı; 2005 ve 2018 yıllarında hazırlanmış sosyal bilgiler öğretim

programlarında yer alan kazanımların Yenilenen Bloom Taksonomisi'ne göre karşılaştırmalı analizini yaparak, programların kazanım boyutundaki değişimini ve gelişimini incelemektir.

Yöntem

Bu araştırmada, 5-6 ve 7. sınıf düzeyleri için 2005-2018 yıllarında hazırlanmış sosyal bilgiler dersi öğretim programlarının kazanımları karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Betimsel nitelikli olan bu araştırmamızda tarama modeli uygulanmıştır. “Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır” (Karasar, 2009: 77). Sosyal bilgiler dersi öğretim programları incelenirken elde edilen belgeler bu programların kazanım boyutlarının karşılaştırmalı analizine imkan vermiştir. Araştırmada yapılan analiz sonucunda Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'ne göre programlardaki gelişmeler ve eksik görülen yerler tespit edilmiş ve incelenen programlar karşılaştırmalı bir şekilde doküman analizi ile betimlenmiştir.

Verilerin Toplanması

Bu araştırmada, amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Bundan dolayı araştırmada gözlem birimleri belirli niteliklere sahip kişi, olay, nesne veya durumlardan oluşabilmekte ve bu doğrultuda örneklem olarak belirlenen ölçütü karşılayan örneklem alınmaktadır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2016). Yapılan araştırmada kullanılan bu yöntem uygun olarak, araştırmanın temel veri kaynağı olan Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan sosyal bilgiler dersi 2005 ve 2018 öğretim programları ölçüt örnekleme olarak kullanılmıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Araştırmada 2005 ve 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programlarının karşılaştırmalı doküman incelemesi yapılmıştır. Çepni'ye (2007) göre doküman incelemesi sürecinde araştırmacı, öncelikle amacına yönelik mevcut kaynakları bulur, her bir kaynağı dikkatli bir şekilde okur, gerekli olabilecek notları alır ve alınan bu notlardan yola çıkarak bazı çıkarımlarda bulunur. Bu kapsamda verilerin çözümleme sürecinde, 2005 ve 2018 yıllarına ait sosyal bilgiler öğretim programlarının 5-6 ve 7. sınıf düzeyi kazanımları Yenilenen Bloom Taksonomisi'ne göre karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen veriler, bulgular kısmında ortaya konmuştur.

Bulgular

Araştırma kapsamında sosyal bilgiler dersi 2005-2018 öğretim programları 5., 6. ve 7. sınıf düzeyi kazanımları Yenilenen Bloom Taksonomisi'ne göre analiz edilmiş ve elde edilen veriler tablolar dahilinde gösterilerek açıklanmıştır.

Öğretim programları karşılaştırmalı olarak analiz edilirken ilk olarak öğrenme alanları karşılaştırılmış ve öğrenme alanlarında gerçekleşen değişim Tablo 1'de belirtilmiştir. Tablo.1 incelendiğinde ilk olarak dikkat çeken değişim, öğrenme alanları sayısının 2005 yılında 8 iken 2018 yılında bu sayının 7'ye indirilmiş olmasıdır. Bunun dışında öğrenme alanlarının verilmiş sıraları değişmiştir. “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanı, “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanı ile yer değiştirmiştir. Ayrıca, “Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler” öğrenme alanı ile “Güç, Yönetim ve Toplum” öğrenme alanları “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanı adı altında yeni bir öğrenme alanı oluşturularak birleştirilmiştir (Tablo.1).

Tablo 1. Sosyal Bilgiler Dersi 5. Sınıf Öğrenme Alanları

5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenme Alanları		
No	2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı	2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı
1	Birey ve Toplum	Birey ve Toplum
2	Kültür ve Miras	Kültür ve Miras
3	İnsanlar, Yerler ve Çevreler	İnsanlar, Yerler ve Çevreler
4	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Bilim, Teknoloji ve Toplum
5	Bilim, Teknoloji ve Toplum	Üretim, Dağıtım ve Tüketim
6	Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler	Etkin Vatandaşlık
7	Güç, Yönetim ve Toplum	Küresel Bağlantılar
8	Küresel Bağlantılar	

Sosyal bilgiler dersi 5. sınıf kazanımlarının öğrenme alanları ve Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'ne göre durumları incelenmiş ve sonuçları Tablo.2'de gösterilmiştir. Tablo.2 incelendiğinde, 5. sınıfta 2005 yılında “uygulama” düzeyinde 1 kazanım yer alırken 2018 yılında bu sayının 7'ye çıkarıldığı görülmektedir. “Hatırlama” ve “anlama” düzeylerindeki kazanım sayıları 2018 yılında 2005 programına göre azalmıştır. Bu azalmanın sebebinin genel kazanım sayılarındaki azalma ve “uygulama” aşamasındaki kazanım sayılarındaki artıştan olduğu anlaşılabilmektedir (Tablo.2).

Tablo 2. Sosyal Bilgiler Dersi 5. Sınıf Kazanımlarının Öğrenme Alanları ve Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'ne Göre Sayısal Durumları

Öğrenme Alanları	Hatırlama		Anlama		Uygulama		Analiz Etme		Değerlendirme		Yaratma	
	2005	2018	2005	2018	2005	2018	2005	2018	2005	2018	2005	2018
Birey ve Toplum	1	1	3	2	-	1	-	-	-	-	-	-
Kültür ve Miras	2	1	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	2	1	5	3	-	1	-	-	-	-	-	-
Bilim, Teknoloji ve Toplum	2	-	4	3	-	2	-	-	-	-	-	-
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	3	1	4	4	-	1	-	-	-	-	-	-
Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Güç, Yönetim ve Toplum	1	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Etkin Vatandaşlık	-	-	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-
Küresel Bağlantılar	3	-	3	3	-	1	-	-	-	-	-	-
TOPLAM	14	4	31	22	1	7	-	-	-	-	-	-

Sosyal bilgiler dersi 5. sınıf kazanımlarının Yenilenen Bloom Taksonomisine göre sayısal durumu Tablo.3'te verilmiştir (Tablo.3). Bu tablo incelendiğinde öncelikle 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim

Programı'nda bulunan kazanımın sayısının 46'dan yenilenen 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda 33'e indirilmiş olduğu anlaşılmaktadır. 2005 yılı programının "uygulama" basamağındaki kazanım sayısı 1, oranı %2 iken, 2018 yılı programında aynı basamakta yer alan kazanım sayısı 7'ye çıkmış ve oranı %21'e ulaşmıştır. Bu duruma karşılık, 2005 yılı programında "hatırlama" basamağındaki kazanım sayısı 14'den 2018 yılı programında 4'e inerek %30 oranından %12 oranına indirilmiştir. Bu durum, Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'ne göre değerlendirildiğinde, 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ile yenilenerek düzenlenen kazanımlar vasıtasıyla öğrencilerde daha üst düzey bilişsel becerilerin verilmeye çalışıldığı anlaşılmaktadır.

Tablo 3. Sosyal Bilgiler Dersi 5. Sınıf Kazanımlarının Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre Sayısal Durumu

DÜZEYLER	2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı		2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı	
	f	%	f	%
Hatırlama	14	30	4	12
Anlama	31	68	22	67
Uygulama	1	2	7	21
Analiz Etme	-	-	-	-
Değerlendirme	-	-	-	-
Yaratma	-	-	-	-
TOPLAM	46	100	33	100

Sosyal bilgiler dersi 6. Sınıf öğrenme alanları 2005-2018 yılları öğretim programlarına göre karşılaştırılmış ve sonuçlar Tablo.4'te gösterilmiştir (Tablo.4). Bu tabloda da görüldüğü üzere, 2005 yılındaki "Güç, Yönetim ve Toplum" öğrenme alanının ismi "Etkin Vatandaşlık" olarak değiştirilmiştir. Bununla birlikte, yenilenen 2018 programında "Kültür ve Miras" öğrenme alanı ile "İnsanlar, Yerler ve Çevreler" öğrenme alanlarının yerlerinin değiştirilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca 2018 programında "Bilim, Teknoloji ve Toplum" öğrenme alanı 4. sıraya, "Küresel Bağlantılar" öğrenme alanı 7. sıraya, "Üretim, Dağıtım ve Tüketim" öğrenme alanı ise 5. sıraya alınmış olduğu görülmektedir.

Tablo 4. 2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında 6. Sınıf Öğrenme Alanları

6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenme Alanları		
No	2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı	2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı
1	Birey ve Toplum	Birey ve Toplum
2	İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Kültür ve Miras
3	Kültür ve Miras	İnsanlar, Yerler ve Çevreler
4	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Bilim, Teknoloji ve Toplum
5	Küresel Bağlantılar	Üretim, Dağıtım ve Tüketim
6	Güç, Yönetim ve Toplum	Etkin Vatandaşlık
7	Bilim, Teknoloji ve Toplum	Küresel Bağlantılar

2005-2018 yılları öğretim programlarına göre sosyal bilgiler dersi 6. sınıf kazanımlarının öğrenme alanları Yenilenen Bloom Taksonomisi'ne göre incelenmiş ve sonuçlar Tablo.5'te gösterilmiştir (Tablo.5). Bu tablo incelendiğinde, 2005 yılı programına göre 6. sınıfta "uygulama" düzeyinde 3 kazanım yer alırken 2018 yılı programında bu düzeydeki kazanım sayısının 4'e çıktığı görülmektedir. Bununla birlikte "hatırlama" ve "anlama" düzeylerindeki kazanım sayılarının yenilenen 2018 programında, 2005 programına göre azaldığı anlaşılmaktadır. Bu azalmanın genel kazanım sayılarındaki azalmayla ilgili olduğu söylenebilir.

Tablo 5. Sosyal Bilgiler Dersi 6. Sınıf Kazanımlarının Öğrenme Alanı ve Bloom Taksonomisine Göre Sayısal Durumu

Öğrenme Alanları	Hatırlama		Anlama		Uygulama		Analiz Etme		Değerlendirme		Yaratma	
	2005	2018	2005	2018	2005	2018	2005	2018	2005	2018	2005	2018
Birey ve Toplum	2	-	3	4	1	1	-	-	-	-	-	-
Kültür ve Miras	3	1	6	4	-	-	-	-	-	-	-	-
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	2	1	5	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Bilim, Teknoloji ve Toplum	2	-	3	3	-	1	-	-	-	-	-	-
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	-	-	4	4	2	2	-	-	-	-	-	-
Güç, Yönetim ve Toplum / Etkin Vatandaşlık	-	1	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Küresel Bağlantılar	1	-	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-
TOPLAM	10	3	30	27	3	4	-	-	-	-	-	-

2005-2018 yılları sosyal bilgiler dersi öğretim programları 6. sınıf kazanımlarının Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'ne göre sayısal durumu Tablo.6'da gösterilmiştir (Tablo.6). Bu tablodan anlaşıldığı üzere, 2005 yılı öğretim programında 43 kazanım varken, 2018 yılı öğretim programında kazanım sayısı 34'e indirilmiştir. 2005 yılı programında "uygulama" basamağındaki kazanım oranı %7 iken 2018 yılında aynı basamaktaki kazanım oranı %11'e çıkarılmıştır. Buna karşılık "hatırlama" basamağındaki kazanım oranı %23'ten, %9'a düşmüştür. Ayrıca 2005 yılı programında %70 olan "anlama" basamağındaki kazanım oranı 2018 öğretim programında artırılarak %80'e çıkarılmıştır. Bu durum Yenilenen Bloom Taksonomisi'ne göre değerlendirildiğinde, 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın 5.sınıf kazanımlarında yapılmaya çalışılan kazanımların daha üst bilişsel beceri düzeyine taşınması hedefinden 6. sınıf düzeyinde biraz uzaklaşmış olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 6. Sosyal Bilgiler Dersi 6. Sınıf Kazanımlarının Bloom Taksonomisine Göre Sayısal Durumu

DÜZEYLER	2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı		2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı	
	f	%	f	%
Hatırlama	10	23	3	9
Anlama	30	70	27	80
Uygulama	3	7	4	11
Analiz Etme	-	-	-	-
Değerlendirme	-	-	-	-
Yaratma	-	-	-	-
TOPLAM	43	100	34	100

Sosyal bilgiler dersi 2005-2018 yılları öğretim programlarına göre 7. sınıf öğrenme alanları karşılaştırılmış ve sonuçlar Tablo.7'de gösterilmiştir (Tablo.7). Bu tablodan görüldüğü üzere, 2005 yılı programındaki "Güç, Yönetim ve Toplum" öğrenme alanının ismi 2018 programında "Etkin Vatandaşlık" olarak değiştirilmiştir. Bununla birlikte, 2018 yılı programında "Kültür ve Miras" öğrenme alanı ile "İnsanlar, Yerler ve Çevreler" öğrenme alanlarının yerleri değiştirilmiştir. Ayrıca, 2018 programında "Bilim, Teknoloji ve Toplum" öğrenme alanı 4. sıraya, "Küresel

Bağlantılar” öğrenme alanı 7. sıraya, “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanı 5. sıraya alınmıştır.

Tablo 7. Sosyal Bilgiler Dersi 7. Sınıf Öğrenme Alanları

7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenme Alanları		
No	2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı	2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı
1	Birey ve Toplum	Birey ve Toplum
2	İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Kültür ve Miras
3	Kültür ve Miras	İnsanlar, Yerler ve Çevreler
4	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Bilim, Teknoloji ve Toplum
5	Küresel Bağlantılar	Üretim, Dağıtım ve Tüketim
6	Güç, Yönetim ve Toplum	Etkin Vatandaşlık
7	Bilim, Teknoloji ve Toplum	Küresel Bağlantılar

Sosyal bilgiler dersi 2005-2018 yılları öğretim programlarına göre 7. sınıf kazanımlarının öğrenme alanlarına ve Bloom Taksonomisi'ne göre durumları incelenmiş ve sonuçlar Tablo.8'de gösterilmiştir (Tablo. 8). İlgili tablo incelendiğinde, 7. sınıfta 2005 yılı programında “uygulama” düzeyinde 1 kazanım yer alırken 2018 yılı programında kazanım sayısının artarak 4'e çıktığı görülmektedir. “Hatırlama” ve “anlama” düzeylerindeki kazanım sayıları 2018 yılı programında 2005 programına göre azalmıştır. Bu azalmanın genel kazanım sayısındaki azalmayla ve “uygulama” aşamasındaki kazanım sayısındaki artışla ilgili olduğu ifade edilebilir.

Tablo 8. Sosyal Bilgiler Dersi 7. Sınıf Kazanımlarının Öğrenme Alanı ve Yenilenen Bloom Taksonomisine Göre Sayısal Durumu

Öğrenme Alanları	Hatırlama		Anlama		Uygulama		Analiz Etme		Değerlendirme		Yaratma	
	2005	2018	2005	2018	2005	2018	2005	2018	2005	2018	2005	2018
Birey ve Toplum	2	-	4	2	-	2	-	-	-	-	-	-
Kültür ve Miras	1	1	7	4	-	-	-	-	-	-	-	-
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	1	-	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Bilim, Teknoloji ve Toplum	2	1	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	1	1	4	4	1	1	-	-	-	-	-	-
Güç, Yönetim ve Toplum / Etkin Vatandaşlık	1	2	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Küresel Bağlantılar	2	1	2	2	-	1	-	-	-	-	-	-
TOPLAM	10	6	28	21	1	4	-	-	-	-	-	-

Sosyal bilgiler dersi 2005-2018 yılları öğretim programlarına göre 7. sınıf kazanımlarının Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'ne göre sayısal durumları incelenmiş ve sonuçlar Tablo.9'da gösterilmiştir (Tablo. 9). Bu tablodan görüldüğü üzere, 2005 öğretim programında 39 kazanım varken, 2018 programında kazanım sayısı 31'e indirilmiştir. 2005 programında "uygulama" basamağındaki kazanım oranı %3 iken, 2018 programında aynı basamaktaki kazanım oranı %13'e çıkarılmıştır. 2005 programında "hatırlama" basamağındaki kazanım oranı %25'ten, 2018 programında %19'a düşmüştür. Ayrıca 2005 programında "anlama" basamağındaki kazanım oranı %72'den, 2018 programında %68'e düşmüştür. Bu da yenilenen 2018 programdaki kazanımların Yenilenen Bloom Taksonomisi'ne göre daha üst bilişsel beceri düzeyine taşınmak istendiğini göstermektedir.

Tablo 9. Sosyal Bilgiler Dersi 7. Sınıf Öğrenme Alanları

DÜZEYLER	2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı		2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı	
	f	%	f	%
Hatırlama	10	25	6	19
Anlama	28	72	21	68
Uygulama	1	3	4	13
Analiz Etme	-	-	-	-
Değerlendirme	-	-	-	-
Yaratma	-	-	-	-
TOPLAM	39	100	31	100

Sonuç ve Öneriler

Araştırma kapsamında, 2005 ve 2018 yıllarında hazırlanmış olan sosyal bilgiler dersi öğretim programlarının 5., 6. ve 7. sınıf düzeyinde kazanımları Yeni Bloom Taksonomisi'ne göre karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir.

Çalışma kapsamında elde edilen verilere göre, 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'ndaki kazanım sayıları yenilenen 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın tüm sınıf seviyelerinde azaltılmıştır. 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda kazanım sayıları azaltılarak daha sade ve anlaşılır bir program yapma gayreti göze çarpmaktadır. 2005 programından yenilenen 2018 programına geçişte, kazanım sayıları, 5. sınıf düzeyinde 46'dan 33'e, 6. sınıf düzeyinde 43'ten 34'e, 7. sınıf düzeyinde 39'dan 31'e düşürülmüştür.

Araştırma ile ortaya konulduğu üzere, 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ile 2005 programına oranla çağın gerekleri içerisinde kazanımlar daha üst bilişsel beceri düzeylerine taşınmak istenmiştir. Bu durum, 2018 programının 5. ve 7. sınıflar düzeyindeki kazanımlarda uygulanabilmiş, ancak 6. sınıf düzeyindeki kazanımlarda yetersiz kalmıştır. Nitekim, 2005 programında 5. sınıf düzeyinde %2 olan "uygulama" basamağı kazanım oranı 2018 programında %21'e, 7. sınıf düzeyinde ise 2005 programında %3 olan "uygulama" basamağı kazanım oranı 2018 programında %13'e yükselmiştir. 6. sınıf düzeyine gelince, 2005 programında %7 olan "uygulama" basamağı kazanım oranı 2018 programında ancak %11'e kadar yükseltilebilmiştir. Bu sonuçlardan da anlaşılacağı üzere yenilenen 2018 programında 5. ve 7. sınıflara oranla, 6. sınıf düzeyinde "uygulama" basamağı kazanım oranındaki artışı yetersiz kalmıştır.

Bümen (2006) çalışmasında ülkemizde üst bilişsel bilgi içeren hedef ifadelerine programlarda yeteri kadar yer verilmediği sonucuna varmıştır. Yapmış olduğumuz çalışmada da Bümen'in (2006)

çalışmasına uygun olarak özellikle 6. sınıf düzeyindeki kazanımlarda üst bilişsel ifadelerin yetersiz kaldığı, 5 ve 7. sınıf düzeyinde ise 2005 programına kıyasla 2018 programında üst bilişsel ifadelerin yer aldığı kazanım oranlarının arttırılmaya çalışıldığı tespit edilmiştir.

Tay (2017), yapmış olduğu çalışmada öğretim programında kazanım sayılarının azaltıldığını, kazanımların fazla olmasından dolayı eğitim-öğretim süresinin kazanım sayısına yetersiz kalmasının bunun sebebi olabileceğini belirtmiştir. Ayrıca sonraki program geliştirme sürecinde kazanımların öğrencilere kazandırılabilme durumlarının incelenip elde edilen veriler ışığında kazanım sayılarına karar vermenin yararlı olabileceğini belirtmiştir. Bu öneriyi destekler nitelikte, kazanımların öğrencilere ne düzeyde kazandırıldığına tespiti için gerekli, Bloom Taksonomisi'ne uygun, ölçek ve testlerin hazırlanmasının ve bu tür çalışmalara yoğunluk verilmesinin sosyal bilgiler dersinin öğretiminde yararlı olabileceği söylenebilir.

Dinç ve Doğan (2010) yapmış olduğu çalışmada öğretmenlerin ders süresini kazanımların tümü için yeterli görmediklerini belirtmişlerdir. 2018 programında bu sorunun kazanım sayıları azaltılarak çözülmeye çalışıldığı görülmektedir. Program geliştiricilerin öğretim programının uygulama safhasıyla alakalı süreç içerisinde öğretmen görüşlerine başvurularının yararlı olacağı düşünülmektedir.

Çoban ve Akşit (2018) çalışmalarında, programların uygulamaya yansımaları, diğer bir ifade ile programın uygulayıcı konumundaki öğretmenlerin program hakkındaki bilgileri ve sınıfta ne düzeyde müfredatı uygulayabildiklerinin belirlenmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin kazanımları ne ölçüde anlamlandırıp eğitim sürecine aktardıkları öğretim programının başarısını etkileyen önemli bir kriterdir. Çoban ve Akşit'in de (2018) belirttiği gibi öğretmenlere öğretim programının tüm boyutlarının alan uzmanları tarafından anlatıldığı seminerlerin düzenlenmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

Farklı derslerin programlarının, sınav sorularının veya ders materyallerinin değerlendirilmesi sürecinde uzmanlar Bloom Taksonomisi'ni yaygın olarak kullanmaktadır. Eroğlu ve Kuzu (2014) Türkçe ders kitaplarında yer alan okuma parçalarını ve soruları incelemiş ve Bloom Taksonomisi'ne göre analiz etmiştir. Çalışma sonucunda ders kitaplarında "analiz etmek" "değerlendirmek" ve "sentez yapmak/yaratmak" düzeyinde kazanımlara uygun soru ve içeriğin olmadığı sonucuna varmıştır. Eroğlu ve Kuzu (2014) tarafından ulaşılan bu sonuç farklı ders kapsamında yapılmış bir araştırma olsa da çalışmamızı destekler niteliktedir. Çalışma kapsamında Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında "analiz etmek" "değerlendirmek" ve "sentez yapmak/yaratmak" düzeyinde kazanım ifadesi tespit edilememiştir. Ulaşılan sonucun farklı ders kapsamalarında da aynı olması dikkat çekicidir.

Ulaşılan bu sonuçlar bağlamında şu öneriler sunulmaktadır:

- Sosyal bilgiler dersi öğretim programının hazırlanması sürecinde, kazanımların daha üst bilişsel basamakları destekler nitelikte olmasına dikkat edilebilir.
- Farklı ülkelerdeki Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında yer alan kazanımlar Yeni Bloom Taksonomisi'ne göre incelenebilir ve Türkiye'de uygulanan program ile karşılaştırılabilir. Bu karşılaştırma ile ülkemizde uygulanan sosyal bilgiler öğretim programının Yeni Bloom Taksonomisi'ne göre yeri daha net ortaya konulabilecektir.
- Sosyal bilgiler öğretim programlarının geliştirilmesi sürecinde kazanımların değerlendirilmesinin yapılabilmesi ve öğrencilere kazandırılabilme düzeyinin tespit edilebilmesi için ölçek ve testlerin geliştirilmesi çalışmalarına ağırlık verilebilir.

- Öğretim programının eğitim sürecindeki verimlilik durumunun değerlendirilmesi için öğretmen görüşlerine başvurulabilir.
- Öğretmenlere alan uzmanları tarafından öğretim programının tüm boyutlarının tanıtıldığı seminerler düzenlenebilir.

Kaynakça

- Avşar, G. (2017). 2006 Ve 2015 Türkçe Öğretim Programlarında Kullanılan Fiillerin Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre Sınıflandırılması. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Bülent Ecevit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Ayvacı, H.Ş. ve Türkdoğan, A. (2010). Yeniden Yapılandırılan Bloom Taksonomisine Göre Fen ve Teknoloji Dersi Yazılı Sorularının İncelenmesi. *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 7(1), s: 13 - 25
- Bümen, N. T. (2006). Program Geliştirmede Bir Dönüm Noktası: Yenilenmiş Bloom Taksonomisi. *Eğitim ve Bilim*, 31 (142), 3-14.,
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, E. Ö., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çalışkan, H. (2011). Öğretmenlerin Hazırladığı Sosyal Bilgiler Dersi Sınav Sorularının Değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 36 (160), 120-131.
- Çepni, S. (2007). *Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş*. Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- Çoban, O., & Akşit, İ. (2018). 2005 ve 2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Öğrenme Alanı, Kazanım, Kavram, Değer ve Beceri Boyutları Açısından Karşılaştırılması. *Journal of History Culture and Art Research*, 7(1), 479-505.
- Dinç, E., & Doğan, Y. (2010). İlköğretim ikinci kademe sosyal bilgiler öğretim programı ve uygulanması hakkında öğretmen görüşleri. *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 17-49.
- Erdem, E. ve Demirel, Ö. (2002). Program Geliştirmede Yapılandırıcılık Yaklaşımı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 81-87.
- Eroğlu, D. ve Sarar Kuzu, T. (2014) Türkçe Ders Kitaplarındaki Dilbilgisi Kazanımlarının Ve Sorularının Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre Değerlendirilmesi. *Başkent University Journal of Education*, 1(1), 72-80
- Girgin, Y. (2011). Cumhuriyet Dönemi (1929-1930, 1949,1981) Ortaokul Türkçe Öğretimi Programlarının İçerik, Genel Ve Özel Amaçlarıyla Karşılaştırmalı Gelişim Düzeyi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2 (1), 11-26.
- Huitt, W. (2009). Bloom et al.'s Taxonomy of the Cognitive Domain. Educational Psychology Interactive. Valdosta, GA: Valdosta State University. <http://www.edpsycinteractive.org/topics/cogsys/bloom.html> adresinden erişilmiştir (13 Mart 2020).
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Karasu Avcı, E. ve İbret, B.Ü. (2017). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kimlik Algısı. Refik Turan ve Hakan Akdağ (Ed.) Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar III. (s. 37-57). Ankara: Pegem Akademi.
- Ocak, G. ve Gündüz, M. (2006). 1998-2005 hayat bilgisi ders programlarının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi (Afyonkarahisar İl Örneği). *Millî Eğitim*, 172, 40-54.
- Sönmez, Ö. ve Kılıçoğlu, G. (2016). Değerlendirme Boyutu İle Sosyal Bilgiler Programları (1924-2005). *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 1 (1), 36-49.
- Taşkıran, C. (2011). Öğrenme Sonuçlarının Yazılması ve Kullanılması. <http://www.bologna.karatekin.edu.tr> adresinden erişilmiştir (13 Mart 2020).
- Tay, B. (2017). 2005 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ile 2017 Sosyal Bilgiler Dersi Taslak Öğretim Programının Karşılaştırması, *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, Vol: 8, Issue: 27, pp. (461-487).

Tutkun, Ö. F., & Okay, S. (2012). Bloom'un yenilenmiş taksonomisi üzerine genel bir bakış. *Sakarya University Journal of Education*, 1(3), s.14-22.

Zimmerman, B. J., Schunk, D. H. (2003); *Educational Psychology: A Century Of Contributions*, Lawrence Erlbaum Associates, London.

Şekil-1: <https://www.enocta.com/blog/ogrenmede-yeni-boyut-yeni-bloom-taksonomisi/>